

Otázka: Česká filosofie

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): Barus

Filosofie = kritická rozumová věda

- používá racionální postupy a metody, většina dnešních věd je vyvozených od filosofie

Obory:

- Ontologie = nauka o jsoucnu, jakožto jsoucnu
- Gnozeologie = „poznání“
  - kde jsou meze
  - jestli poznáváme rozumem, nebo smysly
- Axiologie = nauka o hodnotách, jak vzniká hodnocení

Č. F = srovnání se světovou filosofií

- česká — nevznikly žádné filosof. systémy
- žádné abstraktní myšlenkové struktury
- není myšlenková originalita (jen příspěvky)
- většina fil. se věnuje i jiným oblastem
- je prakticky zaměřená
- spojeno s etikou a sociologií

Periodizace:

- a) počátky české filosofie
- b) období reformace
- c) renesance - baroko
- d) osvícenství
- e) novověká

A) POČÁTKY ČESKÉ FILOSOFIE

- Založena Karlova Universita r. 1348
- Janek Václav - vycházel z Aristotela
  - konec 14. Stol.
  - Jan Wycliff - anglický teolog, učil na Oxfordské universitě
    - Z jeho popudu vznikl první anglický překlad bible

B) REFORMACE

- Konrád Waldhauser - soustředil se na kritiku církve
- Jan Milíč z Kroměříže - kazatel
  - snažil se věci napravit fyzicky
  - velice populární, ačkoliv nedostudoval
  - znal osobně papeže
- Tomáš Štítný ze Štítného - nebyl bouřlivý
  - řeči besední - pokus o výklad z tehdejší filosofie
- Mistr Jeroným Pražský

Mistr Jan Hus - kazatel

- narodil se v husinci, studoval v Praze
- jeho kázání poslouchali chudí i bohatí

- 1393-bakalář, studoval artistickou fakultu – učitel – děkan
- chtěl se bít za ideály pravého křesťanství
- kázal v Betlémské kapli, později byl jejím správcem
- zprvu ho podporoval Václav 4.
- 1412-postavil se proti odpustkům, ale to se králi nelíbilo, neboť peníze z odpustků jdou k němu
- zasloužil se o rozvoj českého jazyka – zjednodušil ho a zavedl znaménka
- své spisy psal česky
- byl realista
- vycházel z Wicliffa
- při přijímání – oplatka=Ježíšovo tělo, víno=Ježíšova krev
- Odešel na hrad Krakovec, v kostnici měl obhájit své učení, ale byl zajat aby své učení odvolal (v takovém případě by byl vězněn). On však neodvolal a tak ho nechali upálit jako kacíře
- po své smrti považován za světce
  - jeho popel zadupán spolu s koňským popelem, pro jeho zneuctění a popel shozen do Vlaty – aby ho lid nemohl uctívat
  - „Křesťan je ten, kdo se chová podle svatého písma (Bible)“
  - písmo je absolutní autorita
- **Etika** – nejvyšší hodnotou pro Husa byla pravda = písmo

Petr Chelčický – reformátor 15. St.

- na základě jeho myšlenek vznikla Jednota Bratrská
- ctnosti: pokora, odvrátit se z pozemských věcí a připravovat se do druhého života, zlo oplácet dobrem
- nezabiješ
- chtěl rovnost (Jednota Bratrská)

C) RENESANCE + BAROKO

Jan Ámos Komenský

- Český pedagog, humanistický filozof, spisovatel, teolog, polyhistor a reformátor
- učitel národů

- emigroval do Holanska (musel)
- Pocházel z českobratrské rodiny
- studoval v Německu

Dílo:

- r. 1935 - nalezen rukopis v archivu v Halle nad Saalou za K. života vyšly jen dvě části
- prolog- obrací se ke světům Evropy

7 částí:

- 1. Panegersie - všeobecné probuzení
- 2. Panaugie - osvětlení
- 3. Pansofie - vševěda
- 4. Panpaedie - vševýchova
- 5. Panglotie - všeobecný jazyk
- 6. Panarthosie - všeobecný jazyk
- 7. Pannuthesie - všeobecná výzva

Dílo určeno pro celosvětový koncil, o jeho svolání K. snil

- program, jak pomocí všeobecné výchovy, reformy věd, reformy náboženství ve smyslu tolerančním, vytvořením universálního jazyka, reform a státní správy = napravit lidské věci a zaručit věčný mír a spolupráci
- **1. a 2. Díl** - výklad, co jsou lidské věci a jak jsou narušen, vyzývá všechny o nápravu ve všem a všemi prostředky
- **3. díl.** - filozoficky nejvážnější
  - veškeré jsoucno rozdělil na 7 stupňů světa
  - čtyři jsou sestupné
  - po nich nastává vzestup a pokračuje 3 větami, které čl. stvořil
  - svět řemeslných výtvořů
  - svět morální - čl. ovládá, řídí a zlepšuje lid
  - svět duchovní - čl. a Bh, postupně se čl. přibližuje k nekonečné bytosti
- **4. díl.** - hlavní význam
  - navrhuje na výsledky celé pedagogické tvorby a završuje ji ve smyslu universálnosti
  - proces lidské výchovy začíná už před narozením dítěte - až do smrti
  - pozornost věnuje i volnému času

- **5. díl.** — Věnováno zdokonalení všech národních jazyků
  - vytvoření všeobecného, univerzálního jazyka
- **6. díl** – náprava nutná ve **3 oblastech: náboženské, vzdělávací a politické**
  - nutno zřídit 3 tribunály, které by sledovaly nápravu v těchto oblastech
  - „soubor světla“ vzdělání
  - má mít informace ze všech zemí o nových objevech – nezištná pomoc ostatním národům
  - Politika – náprava správy v každé zemi i mezinárodních vztahů
  - každý má pracovat, někdo nemá trpět nouzí
- **7. díl** – napomenutí a povzbuzení těm, kteří se budou podílet na budování vševědy a provádění všeobecné nápravy
  - = společenská utopie – nekoncepce ideálního státu jako osamělé obce na odlehlém ostrově, ale jako organizaci celosvětovou, zaručující mír, politickou a vědotechnickou spolupráci a tím stále stoupající blahobyt
- **Shrnutí:**
  - Synkretická filosofie – snaha o spojení úsilí pedagogického, pansofického a irénického snaha o pokojné řešení a překonání všech konfliktů politických, sociálních a náboženských v jeden filosofický celek
- **3 zdroje poznání:**
  - 1. Smysly
  - 2. Rozum
  - 3. Víra
- vzájemně se doplňují, takže veškeré fil. Poznání vyúsťuje v Božím zjevení
- preference víry (hluboký prožitek, uznával i mistiku)
- Nepřijal teorii „dvojí pravdy“
- odmítal heliocentrismus (slunce je středem vesmíru) i Descarta
- respektování přírody (makrokosmos) jako vzor pro člověka (mikrokosmos) – můžeme odhalit ideje, podle nichž byl stvořen svět
- Pansofie (vševědění) – má uvést v soulad všechny poznatky o přírodě, Bohu, člověku
- předpoklad k reformě společnosti (nápravě věcí lidských)
- idea universální vědy
- z Pansofie pak výchovou reformaci vznikne pankarmanie (mír a jednota lidstva)

D) OSVÍCENSTVÍ – OBROZENÍ

- zdroj nejdříve přírodních věd, později humanitních (Dobrovský, Pelch, Dolner, Palacký)

Bernard Bolzano – otec Ital, matka Němka žijící v Praze

- matematik, filosof, kněz a teolog
- byl ctěn a vážen
- doceněn až ve 20. St.
- zařazen do UNESCO jako významná osobnost
- 1805 byl jmenován na učitele na katedře pražské universitě
- podobný osud jako Hus
- myšlenka: miluj každého, jako sebe sama
- byl ovlivněn osvícenstvím
- studoval na gymnáziu
- zajímal se i o logiku
- velký vliv měla Kantova kritika čistého rozumu
- hluboce věřící člověk
- velký vliv na něj měla jeho výchova – byl zbožný po matce
- získal popularitu svými přednáškami
- přátelé: Josef Dobrovský a František Palacký
- měl příznivce i v místní šlechtě
- 1818 – těžké chvíle – ztratil místo na universitě
- nařčen ve spojení s Itali
- bylo mu zakázáno učit po celý život
- pobývat v Praze i na statcích u přátel
- Anna Hofmanová – manželka, věnoval ji jednu ze svých knih
- „Koho chce Bůh zničit, toho ranní rozumem
- **tvrdil, že víra jde spojit s rozumem**
- díla: Paradoxi nekonečna, Vědosloví, O nejlepším státě, kniha o logice, Athanaisia – (podtitul) aneb dílo pro nesmrtelnost duše
- „O nejlepším státě“ : – lidé si budou rovni ve svobodách i majetku
  - připoštěl, i dělníci mají právo na zlepšení podmínek
  - Flosomie: „český Leibniz“ – oba se domnívali, že základem jsoucna jsou Monády
  - Substance: – věční, nezničitelní, oduševnělí
  - mají tendence se zdokonalovat
  - otázka poznání
  - Etika: každý by měl myslet, jaké důsledky budou mít jeho činy na jednotlivce i na společnost

Augustin Smetana – profesor na pražské filos. fakultě

- původně katolický kněz a stal se z něj ateista
- dílo: „Vznik a Zánik ducha“, „Obrat a vyústění dějin Filosofie“
- dějiny myšlení = boj mezi konečnem a nekonečnem
- konečno = právo, náboženství
- nekonečno = umění, láska =- vývoj ke svobodě
- navazoval na německého fyl. G. Hedera - „budoucnost patří Slovanům“